

Список використаних джерел

1. K. Raustial, C. SprigmanShanzhaiSkyscrapers. January 10th 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.freakonomics.com
2. Хрусталев И. Шанзай! Каждый десятый телефон в мире является китайской подделкой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.content-review.com/>
3. Philippa Warr Pirated Zada Hadid building may be finished before original [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wired.co.uk

ФОМІЧОВА П. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент

СПАДКУВАННЯ МІЖ ЧОЛОВІКОМ ТА ЖІНКОЮ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ ОДНІЄЮ СІМ'ЄЮ ТА НЕ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ШЛЮБІ

На сьогодні у суспільстві фактичний шлюб явище досить поширене. Надання фактичному подружжю таких самих прав, як і зареєстрованому, означало б дискримінацію шлюбу, позбавляло б сенсу його оформлення.

Згідно цивільного законодавства існує п'ять черг спадкоємців за законом (ст. 1261–1265 ЦК України). Підставою виникнення спадкових прав відносин є не один юридичний факт, а їх сукупність — юридичний склад. Для кожного спадкоємця за законом буде свій особистий юридичний склад, який буде передумовою виникнення права на спадкування, а також який буде встановлюватися в своїй сукупності на момент відкриття спадщини.

Норми СК України зокрема статті 74, 91 практично порівнюють правове становище осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах із зареєстрованим подружжям. Але на практиці реалізувати право власності на частку в майні, яке є об'єктом спільної власності фактичного подружжя, не так вже і просто. Багато проблем виникає у випадку смерті одного з подружжя.

Згідно ст. 1261 ЦК України до першої черги спадкування за законом належать діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця й народжені після його смерті, той з подружжя, який пережив спадкодавця, і його батьки.

Відповідно до ст. 1264 ЦК України до спадкоємців за законом четвертої черги входять особи, які проживали зі спадкоємцем однією сім'єю не менше п'яти років до часу відкриття спадщини. Спадкоємцями

четвертої черги можуть бути особи, які перебували у «фактичному шлюбі» зі спадкодавцем, та також вітччм, мачуха, пасинки, падчерки, особи, що прийняли до себе дитину як члена сім'ї та будь-які інші особи, які належать згідно із законом до членів сім'ї спадкодавця і спільно проживали з ним протягом п'яти років.

Для того, щоб особі, яка проживала в цивільному шлюбі із спадкодавцем, довести своє право на частину спадщини, а саме на майно, що спільно набуто за час цивільного шлюбу необхідно звертатися до суду.

При вирішенні спору про право на спадщину осіб, які проживали зі спадкоємцем однією сім'єю не менше п'яти років до часу відкриття спадщини, судам необхідно враховувати положення ч. 2 ст. 3 СК України, а саме, що сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Також п'ятирічний строк постійного проживання повинен виповнитися на час відкриття спадщини та його необхідно обчислювати з урахуванням часу спільного проживання зі спадкодавцем однією сім'єю. Але до спадкоємців четвертої черги не входять особи, які хоча і проживали спільно зі спадкоємцем, але перебували у зареєстрованому шлюбі з іншою особою.

Право на спадкування четвертої черги, спадкоємці можуть довести та реалізувати різними доказами, наприклад реєстрацією місця проживання з особою спадкоємцем. Якщо факт постійного проживання особи зі спадкоємцем на час відкриття спадщини не підтверджено документами, нотаріус може відмовити особі в оформленні спадщини. У такому випадку, спадкоємець має право звернутися до суду із заявою про встановлення факту постійного проживання зі спадкоємцем на час відкриття спадщини, а не про встановлення факту прийняття спадщини.

Отже, згідно зі ст. 1264 ЦК України при вирішенні питань відносно включенні до числа спадкоємців четвертої черги, сімейні стосунки мають тривати до часу відкриття спадщини. Також потрібно додати, якщо особи тривалий час проживали однією сім'єю, але до відкриття спадщини сімейні стосунки між ними припинилися, заінтересована у спадкуванні особа втрачає статус члена сім'ї.

Також згідно чинного законодавства особа, яка перебувала в фактичних шлюбних відносинах з іншою особою, може розраховувати на зміну черговості одержання права на спадкування відповідно до положень ст. 1259 ЦК України. А саме, черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Цей договір не може порушити прав спадкоємця, який не бере у ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов'язкову частку у спадщині.

Частиною 2 ст. 1259 ЦК встановлено, що фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду

одержати право на спадкування разом зі спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані. Якщо підставою спадкування буде зазначена порма, то крім встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу понад п'яти років, також необхідно встановлений факт тривалого піклування і надання фізичній особі матеріальної допомоги протягом тривалого часу. З цього слідує, що згідно ст.ст. 1264, 1259 ЦК України, особа, яка подала позов, має право на зміну черговості одержання права на спадкування разом зі спадкоємцями першої черги.

Згідно зі ст. 3 СК України, сім'єю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Досить багато сімей створені без реєстрації шлюбу та тривалий час піклуються один про одного, набувають майно, народжують дітей. Сім'я створюється не лише на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Виходячи з вище наведеного можна зробити висновок, що у разі доведення факту проживання жінки та чоловіка однією сім'єю, такі особи мають рівні з подружжям права, що передбачені СК України. Але відмінність їх правового статусу за ЦК України лише в тому, що один із подружжя закликається до спадкування після смерті другого в першу чергу, а особи, які перебувають у фактичному шлюбі — у четверту чергу за відсутності спадкоємців попередніх черг. Проживання однією сім'єю чоловіка й жінки які проживають однією сім'єю та не перебувають у шлюбі, не є підставою для виникнення у них права на спадкування у першу чергу. Отже, один із подружжя визнається спадкоємцем за законом, лише якщо він перебував у зареєстрованому шлюбі з померлою особою, причому правове значення тут має факт перебування в зареєстрованому шлюбі, а не наявність фактичних шлюбних відносин. Також, судова практика свідчить, що в будь-якому випадку особі, яка перебувала з померлим спадкодавцем в фактичних шлюбних відносинах, необхідно відстоювати свої права, щодо спадкового майна.